

BAROMETR RYNKU PRACY XIV

**Rynek pracy w dobie koronawirusa.
Perspektywa pracowników.**

Sierpień 2020 r.

Spis treści

Wprowadzenie	4
Oko w oko z epidemią	5
Rynek pracy w Polsce 2019 vs 2020	6
Sytuacja gospodarstw domowych	8
Zdaniem pracownika	10
Raport w liczbach	12
Obawy o utratę pracy	14
Plany zmiany pracy	17
Poszukujący pracy	20
Sposoby szukania pracy	21
Oczekiwania płacowe	22
Skłonność do przekwalifikowania się	25
Plany dotyczące emigracji zarobkowej	28
Obawy przed automatyzacją miejsc pracy	31
Okiem eksperta	34
Metodologia badania	43

Wprowadzenie

BAROMETR RYNKU PRACY XIV

Oko w oko z pandemią

Szanowni Państwo,

Oddajemy w Państwa ręce specjalną edycję „Barometru Rynku Pracy”. Badanie przeprowadziliśmy latem, by sprawdzić, w jakim stopniu Polacy odczuwają konsekwencje pandemii i jak widzą swoją zawodową przyszłość.

Wraz z nadejściem koronawirusa gospodarka wstrzymała oddech. Jej spowolnienie wpłynęło na działalność i wyniki firm, a tym samym na poziom zatrudnienia. Niepokoiły wieści płynące ze świata, niepewność przyszłości, ale też konsekwencje uzależnienia od globalnego łańcucha dostaw. Wraz z osłabieniem koniunktury wielu przedsiębiorców musiało ograniczyć bądź zawiesić działalność. Dla niektórych firm kryzys okazał się jednak szansą – zyskały dzięki zwiększeniu popytu na ich usługi.

Wszyscy pracodawcy zastanawiali się nad tym, jak sprostać nowej sytuacji, by zapewnić ciągłość działania i możliwie najwyższą efektywność, chroniąc jednocześnie miejsca pracy. Przez cały ten trudny czas staraliśmy się być jak najbliżej naszych klientów i wspierać ich w jak największym zakresie. Sytuacja ekonomiczna wpływała na skalę zatrudnienia i wzrost bezrobocia. Praca tymczasowa stała się papierkiem lakmusowym rynku pracy. Tu zwolnienia nastąpiły najszybciej, ale też najszybciej rozpoczęły rekrutacje. Pandemia uwidoczniła atuty elastycznych form zatrudnienia.

Podczas gdy wskaźniki ekonomiczne nakazują ostrożność, Polacy nadal raczej optymistycznie patrzą na rynek pracy oraz swoją sytuację materialną i nie spodziewają się możliwości radykalnego pogorszenia koniunktury. Tylko 15,9% z nich boi się utraty źródeł dochodów, co ma wpływ na zarządzanie domowym budżetem. Nieco więcej ostrożności przejawiają w prognozach sytuacji gospodarczej na przestrzeni najbliższych trzech miesięcy. Znacząco zmalał bowiem odsetek spodziewających się podwyżki – z 59,1% do 43,6%, nadal jest on jednak wysoki. Świadomość niestabilności gospodarki sprawia jednocześnie, że Polacy doceniają pracę, jaką mają i są mniej zainteresowani jej zmianą niż w poprzednich latach. Planuje to niespełna 14,7% respondentów, podczas gdy w lutym tego roku było to jeszcze 20,1%.

Warto też zwrócić uwagę na liczbę osób rozważających przekwalifikowanie się. Choć nieco spadła na przestrzeni ostatnich miesięcy, 40,3% osób z grona poszukujących pracy lub obawiających się jej utraty myśli o zmianie zawodu. Ten odsetek wskazuje na to, że pracownicy zdają sobie sprawę ze zmian, jakie zachodzą na rynku pracy.

Skąd nieco mniejszy, ale nadal wysoki optymizm Polaków? Zamrożenie gospodarki nie trwało długo, z pewnością dużą rolę odegrało wprowadzenie licznych form pomocy, co skutkowało ograniczeniem skali zwolnień i wpłynęło na sytuację materialną Polaków. Po okresie ograniczeń wymiaru czasu pracy i wynagrodzeń, firmy wracają do trybu działania sprzed lockdownu, co z pewnością nie jest bez znaczenia dla panujących nastrojów. Wydaje się też, że Polacy nadal pamiętają czasy ostatniego kryzysu, z którego polska gospodarka wyszła obronną ręką, stając się centrum międzynarodowego zainteresowania.

Życzę Państwu przyjemnej lektury,

Iwona Szmitkowska
Wiceprezes Zarządu
Work Service S.A.

Rynek pracy w Polsce 2019 vs 2020

STOPA BEZROBOCIA REJESTROWANEGO

(GUS, BAEL)

6,1%

II kwartał 2020

5,3%

II kwartał 2019

LICZBA BEZROBOTNYCH DO 30 ROKU ŻYCIA

(GUS)

279,2 tys.

VI 2020

218,9 tys.

VI 2019

LICZBA BEZROBOTNYCH

(GUS, BAEL)

1026,5 tys.

II kwartał 2020

877,1 tys.

II kwartał 2019

WZROST PŁAC

(GUS)

+2,1%

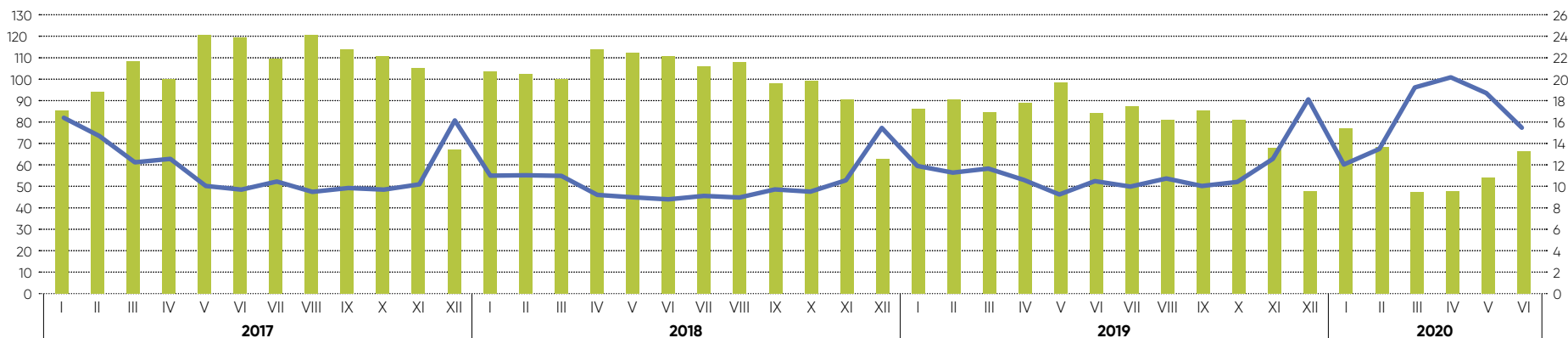
II kwartał 2020

+7%

II kwartał 2019

Rynek pracy w Polsce

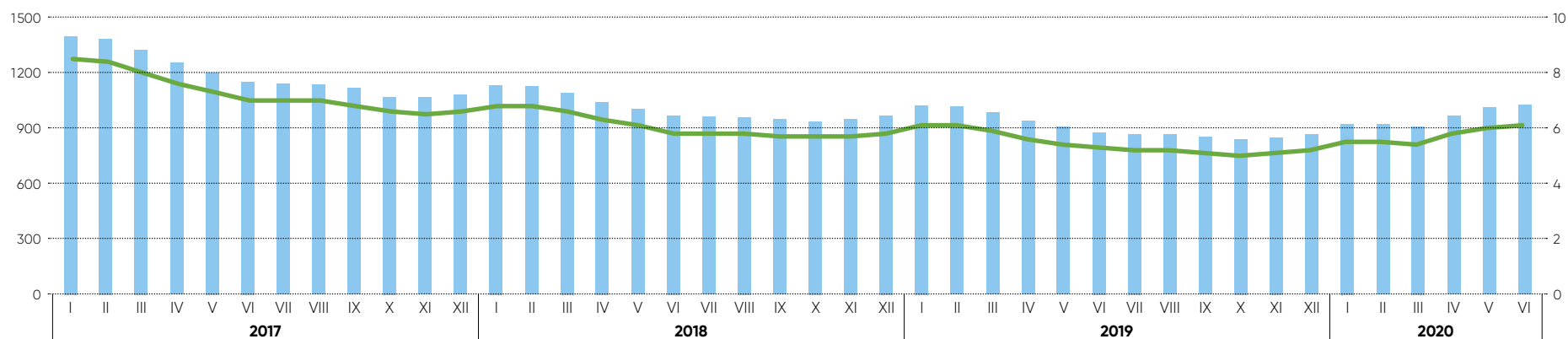
Oferty pracy – stan w końcu miesiąca

Oferty pracy [tys.] (lewa skala)

Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (prawa skala)

Bezrobocie rejestrowane

Liczba bezrobotnych ogółem [tys. osób] (lewa skala)

Stopa bezrobocia [%] (prawa skala)

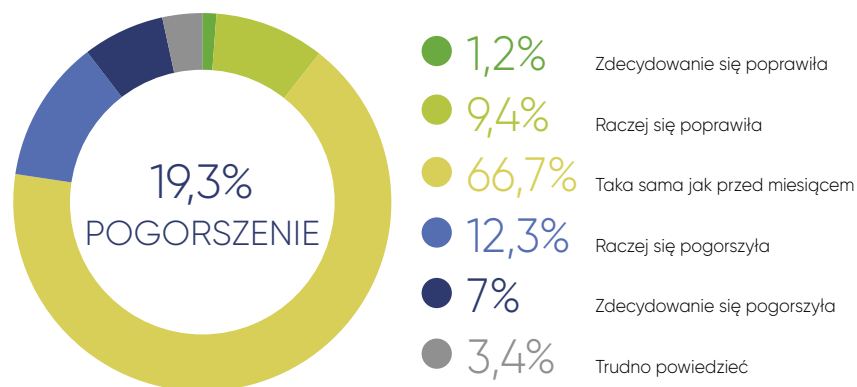
Źródło: Sytuacja społeczno-gospodarcza w kraju w I półroczu 2020, GUS, czerwiec 2020

Sytuacja gospodarstw domowych

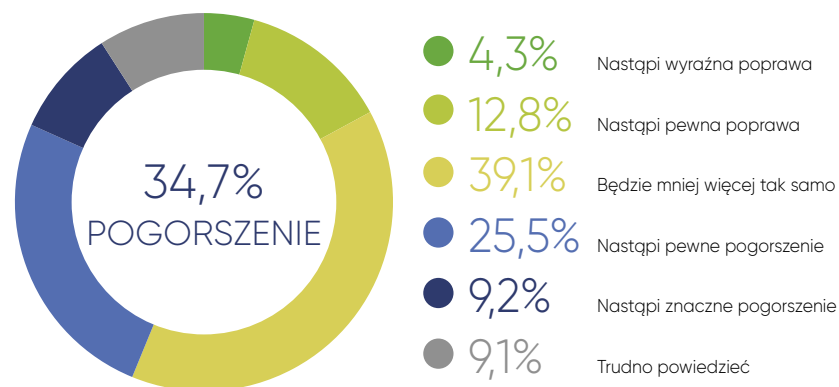
Pomimo pandemii większość (66,7%) pracujących Polaków nie odczuwa różnicy w sytuacji ekonomicznej ich gospodarstw domowych. Tylko co piąty (19,3%) deklaruje pogorszenie kondycji finansowej, co dziesiąty (10,6%) uważa, że się poprawiła.

Mniej optymistycznie pracujący patrzą na materialne warunki życia Polaków w najbliższych trzech miesiącach. Jeden na trzech (34,7%) jest zdania, że ulegną one pogorszeniu. 39,1% uważa, że ich rodacy nie odczują żadnej zmiany. Poprawę wskazuje 17,1%.

Jak zmieniła się sytuacja finansowa Pana/Pani gospodarstwa domowego w ciągu ostatniego miesiąca?

Czy uważa Pan/Pani, że w ciągu najbliższych trzech miesięcy materialne warunki życia w Polsce poprawią się czy pogorszą?

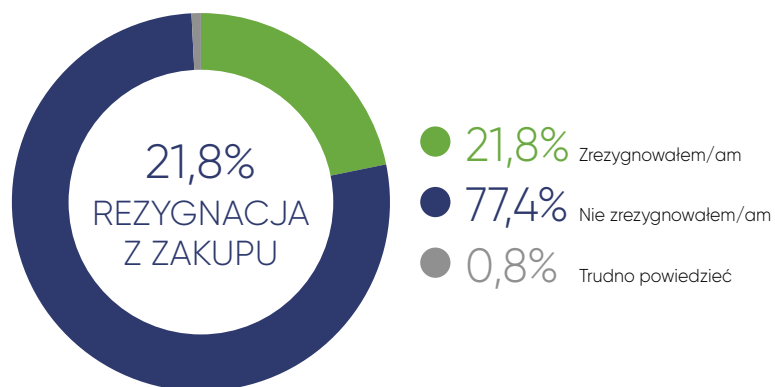
Sytuacja gospodarstw domowych

Rezygnacja z zakupu w obawie o przyszłość finansową

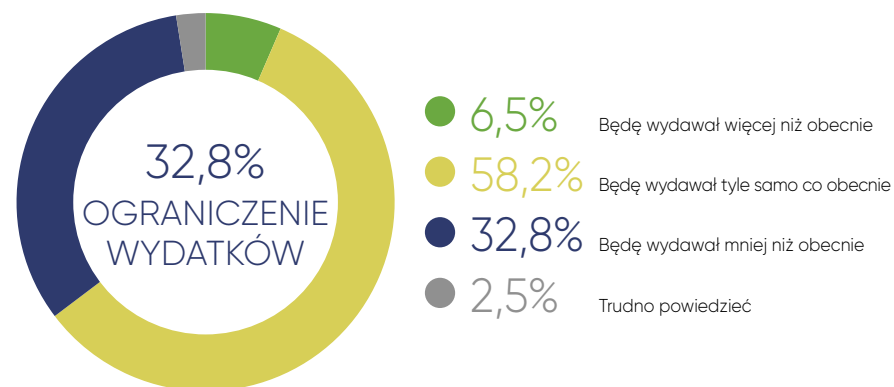
Zdecydowana większość pracujących Polaków (77,4%) nie zrezygnowała w ostatnim czasie z jakiegoś zakupu w obawie o swoją przyszłość finansową. W tej grupie znajdują się w pierwszej kolejności mężczyźni, więcej zarabiający oraz pracownicy zatrudnieni w sektorze publicznym. Decyzję o ograniczeniu zakupów podjęło 21,8%.

Co trzeci (32,8%) pracujący Polak zamierza w najbliższych tygodniach wydawać mniej niż obecnie. Takie podejście mają przede wszystkim kobiety oraz osoby mające najniższe dochody. 58,2% badanych planuje wydawać tyle, co do tej pory.

Czy zrezygnował/a Pan/Pani w ostatnich dniach z jakiegoś zakupu w obawie o swoją przyszłość finansową?

Które stwierdzenie najbardziej odpowiada Pana/Pani planom na najbliższe tygodnie?

A worker in a hard hat and safety vest is operating a pallet jack in a warehouse. The image is overlaid with a blue tint. The text "Zdaniem pracownika" is centered in white. On the right side, there are decorative white concentric circles. At the bottom, there are several horizontal white brushstroke-like lines.

Zdaniem pracownika

Raport w liczbach

Pracownicy

pracujących Polaków obawia się utraty zatrudnienia

pracowników spodziewa się podwyżki w najbliższych miesiącach

Polaków nie planuje zmiany pracy

obawiających się utraty pracy lub zamierzających ją zmienić szuka obecnie pracy

Polaków rozważa zmianę zawodu

Raport w liczbach

Pracownicy

planujących zmianę pracy lub obawiających się jej utraty zamierza szukać ofert na portalach pracy

pracowników nie planuje emigracji w celach zarobkowych

rozważających emigrację wyjechałoby do Niemiec

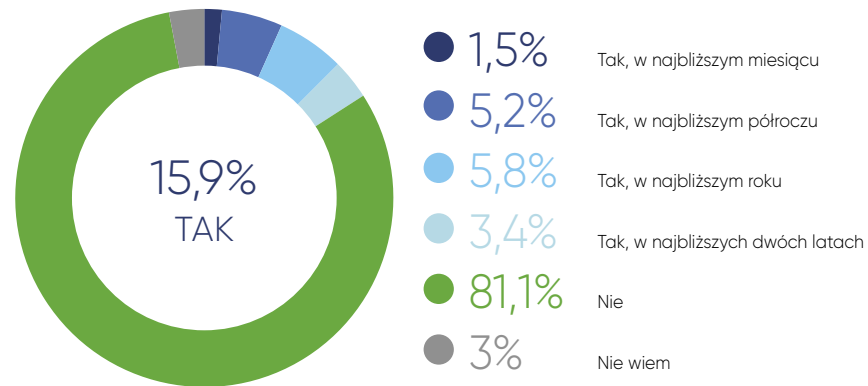
pracujących Polaków nie obawia się automatyzacji własnego miejsca pracy

Zdaniem pracownika

Obawy o utratę pracy

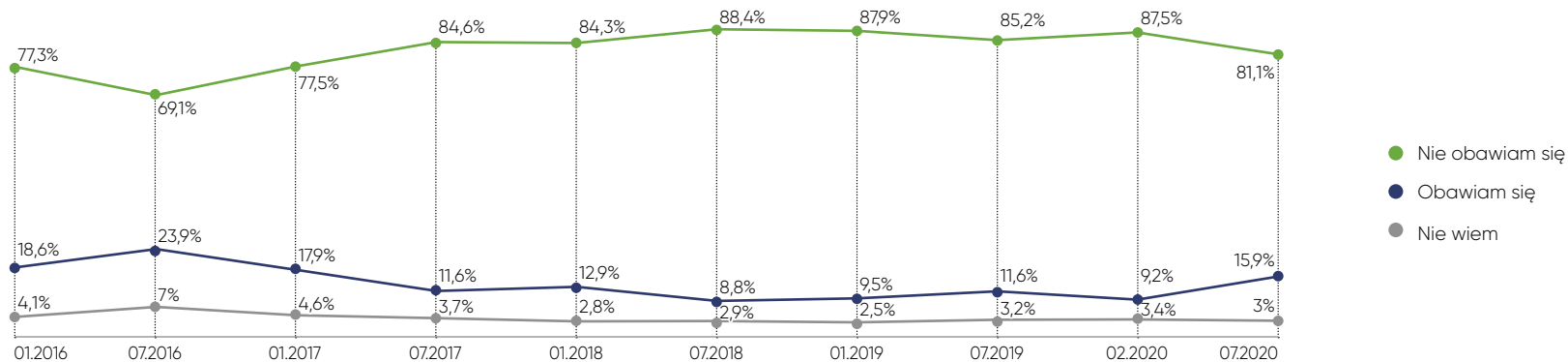
Wyniki badania wskazują na wzrost niepokoju pracujących Polaków o stabilność zatrudnienia. 15,9% z nich obawia się utraty pracy w ciągu najbliższych dwóch lat. To najwyższy odsetek od 2017 roku, ponad 7% więcej niż w lutym br. Jednocześnie zmniejszyła się liczba osób, które czują się spokojne o swoje miejsca pracy, choć nadal jest ona bardzo wysoka – 81,1%.

Czy obawia się Pan/Pani utraty pracy?

Pewność zatrudnienia utrzymywała się w Polsce na wysokim, stabilnym poziomie. II kwartał 2020 roku przyniósł znaczny wzrost obawiających się utraty pracy.

Czy obawia się Pan/Pani utraty pracy? Obawy o utratę pracy na przestrzeni lat

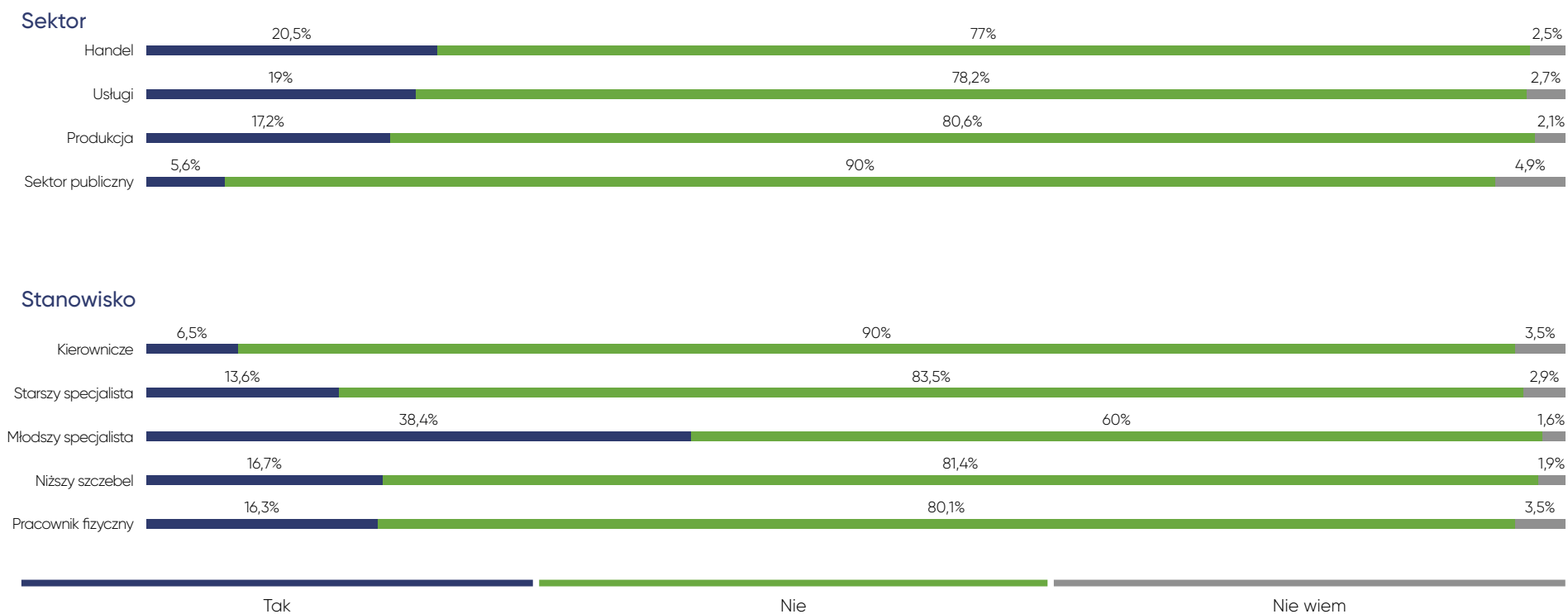

Zdaniem pracownika

Obawy o utratę pracy w zależności od stanowiska i branży

Największa niepewność o stabilność zatrudnienia jest widoczna w branży handlowej. W porównaniu z lutym br. wzrosła liczba osób obawiających się utraty pracy w usługach i produkcji. Najmniejszy odsetek notuje sektor publiczny. Osoby zajmujące stanowisko młodszych specjalistów (38,4%) mają znacząco więcej obaw niż pracownicy wyższego szczebla, specjaliści oraz pracownicy fizyczni. Znacznie częściej obawiają się o swoje miejsca pracy osoby spodziewające się pogorszenia sytuacji materialnej.

Czy obawia się Pan/Pani utraty pracy?

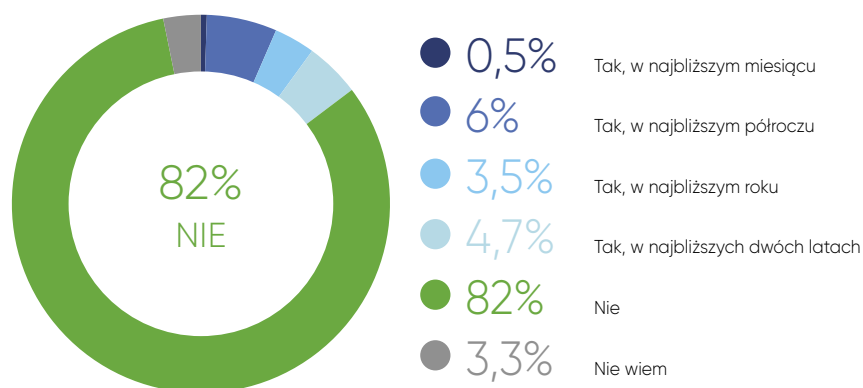

Zdaniem pracownika

Plany zmiany pracy

Badania wskazują wpływ niepewności zatrudnienia na rozważanie zmiany pracy. Taki zamiar deklaruje 14,7% pracujących, nie bierze tego pod uwagę 82% z nich. To znaczna różnica w porównaniu z ubiegłymi edycjami „Barometru Rynku Pracy”. Jeszcze na początku roku taką opcję rozważało 20,1% badanych, nie planowało jej 77,6%. Zamiar zmiany pracy jest deklarowany rzadziej niż lęk przed zwolnieniem, co także jest zmianą w porównaniu z poprzednimi wynikami badania. Spośród osób planujących zmianę pracy co trzecia obawia się zwolnienia. Również co trzecia osoba obawiająca się utraty pracy zamierza ją zmienić.

Czy zamierza Pan/Pani zmienić swoją obecną pracę?

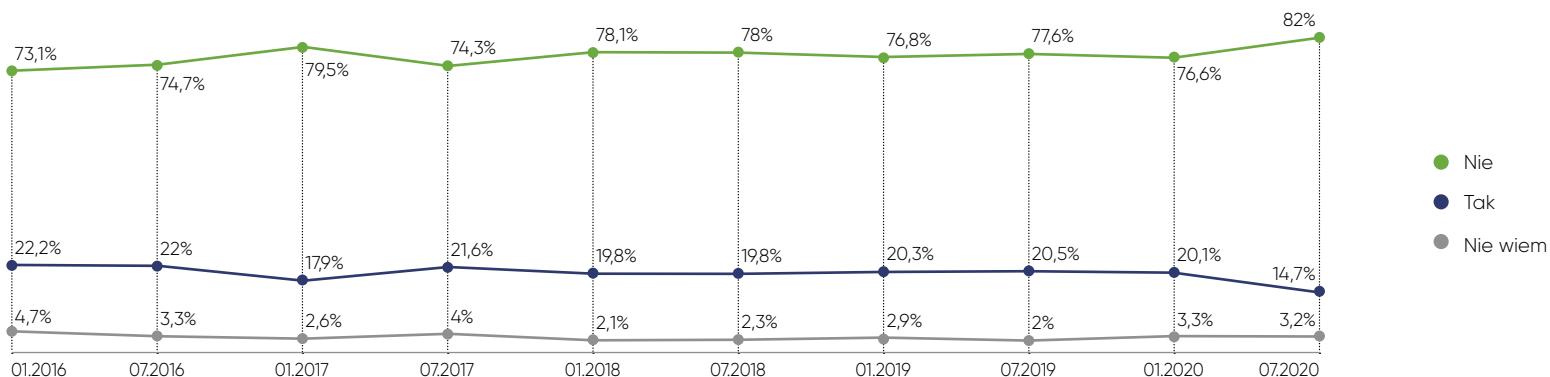
Czy obawia się Pan/Pani się utraty pracy?

Czy zamierza Pan/Pani zmienić obecną pracę?

Czy zamierza Pan/Pani zmienić swoją obecną pracę? Rozważający zmianę pracy na przestrzeni lat

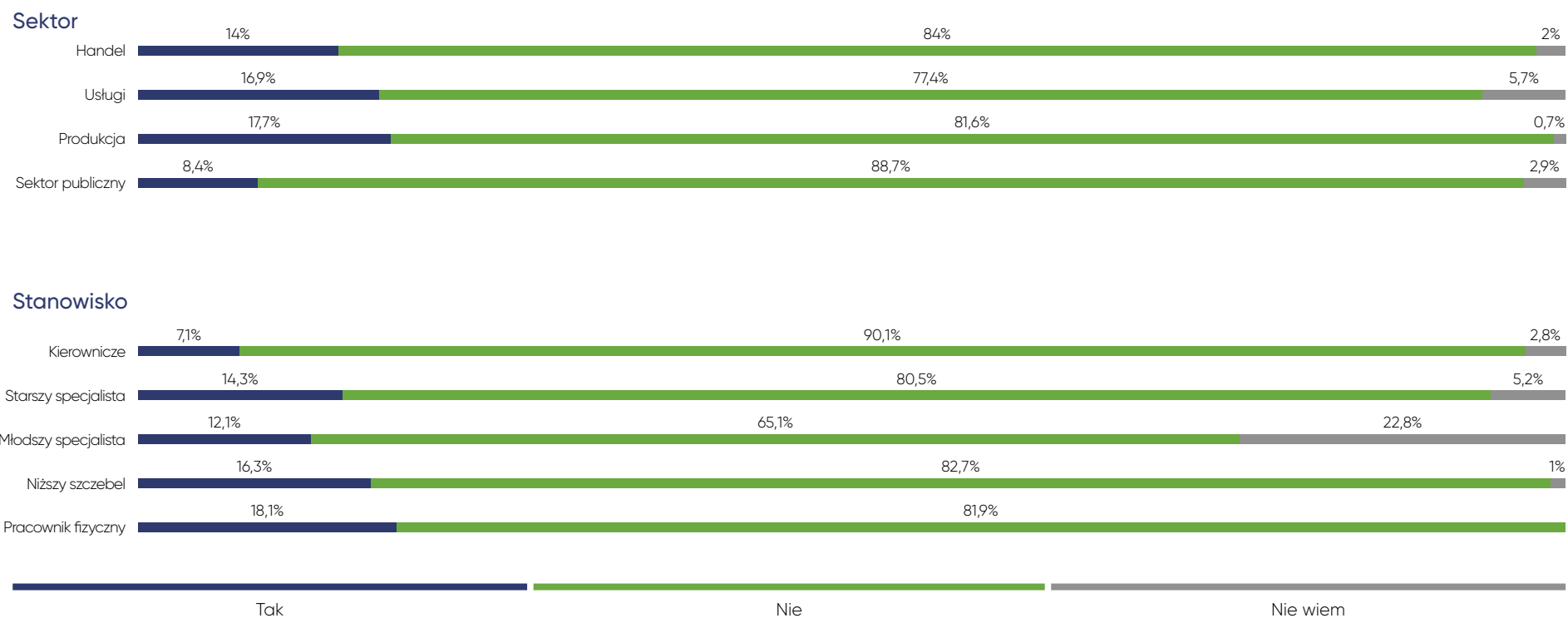

Zdaniem pracownika

Plany zmiany pracy w zależności od branży i stanowiska

W badanych branżach częściej planują zmienić pracę zatrudnieni w produkcji, usługach i handlu, w najmniejszym stopniu pracownicy sektora publicznego. Na decyzję wpływa także stanowisko – im wyższe, tym mniejsza chęć zmiany. W lipcu taką możliwość rozważało 7,1% kierowników, 12,1% młodszych specjalistów, 18,1% pracowników fizycznych.

Czy zamierza Pan/Pani zmienić swoją obecną pracę?

Zdaniem pracownika

Plany zmiany pracy w zależności od cech demograficznych

Znacznie częściej plany zmiany pracy deklarują osoby zatrudnione na niepełny etat oraz umowę zlecenie, najrzadziej – osoby samozatrudnione. Pokolenie Z i Y zdecydowanie częściej bierze to pod uwagę niż pokolenie X. W większym stopniu myślą o zmianie najmniej zarabiający.

Czy zamierza Pan/Pani zmienić swoją obecną pracę?

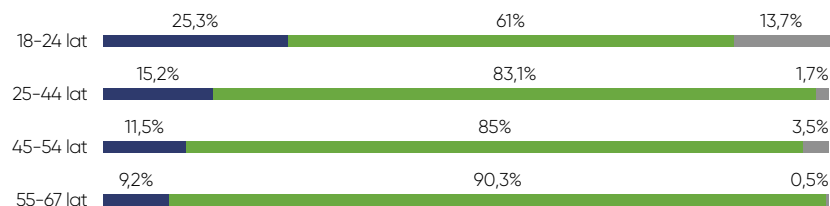
Płeć

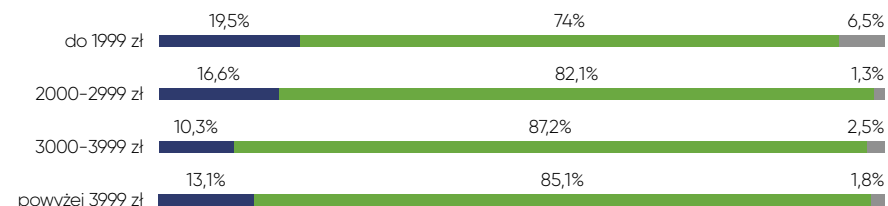
Miejsce zamieszkania

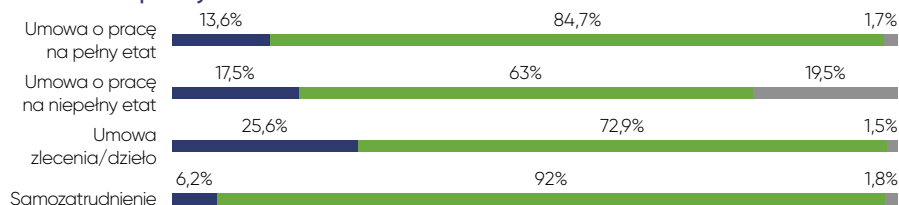
Wiek

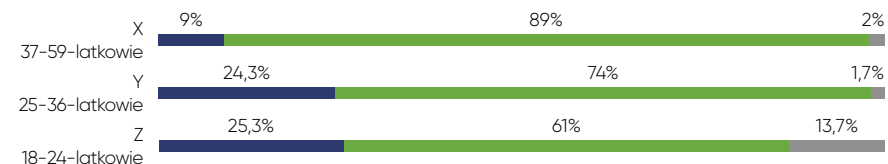
Dochód

Stosunek pracy

Pokolenie

Tak

Nie

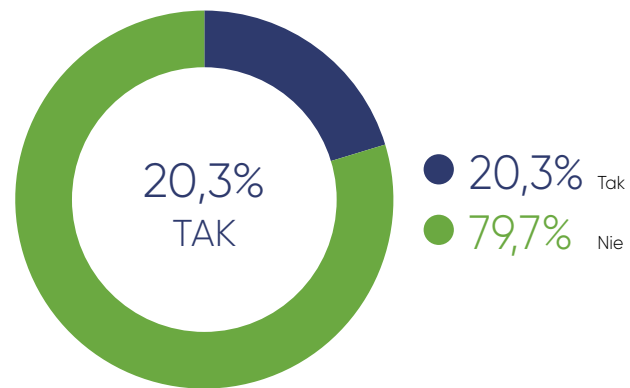
Nie wiem

Zdaniem pracownika

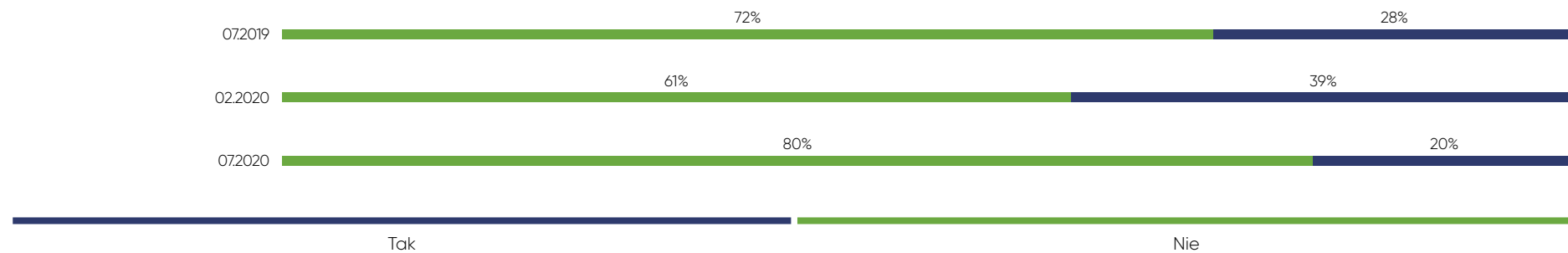
Poszukujący pracy

Obecnie ofert zatrudnienia szuka co piaty obawiający się utraty pracy lub zamierzający ją zmienić. Zdecydowana większość badanych (79,7%) nie podejmuje takich kroków.

Czy szuka Pan/Pani obecnie pracy?

Czy szuka Pan/Pani obecnie pracy? Porównanie z poprzednimi wynikami badania

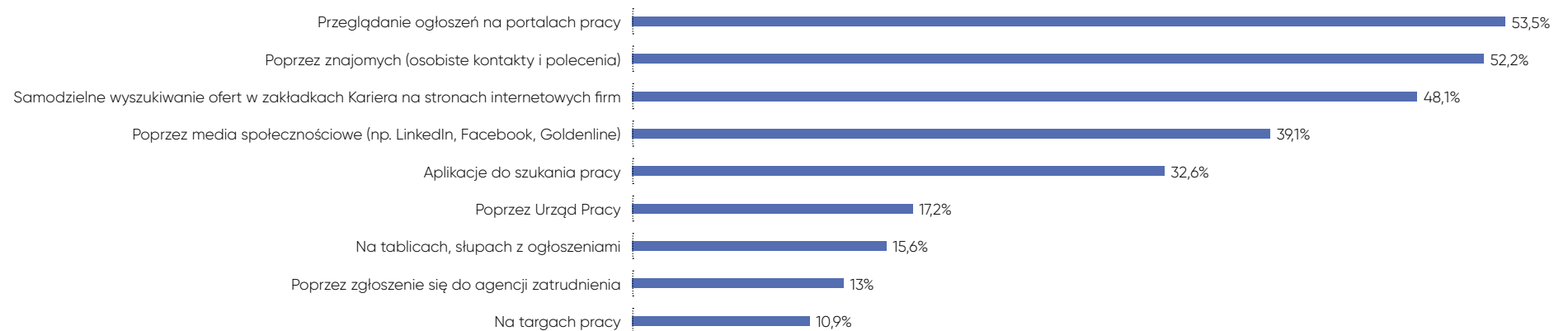
Odsetek osób poszukujących obecnie pracy (wśród obawiających się utraty zatrudnienia lub rozważających zmianę) jest niższy niż pół roku i rok temu.

Zdaniem pracownika

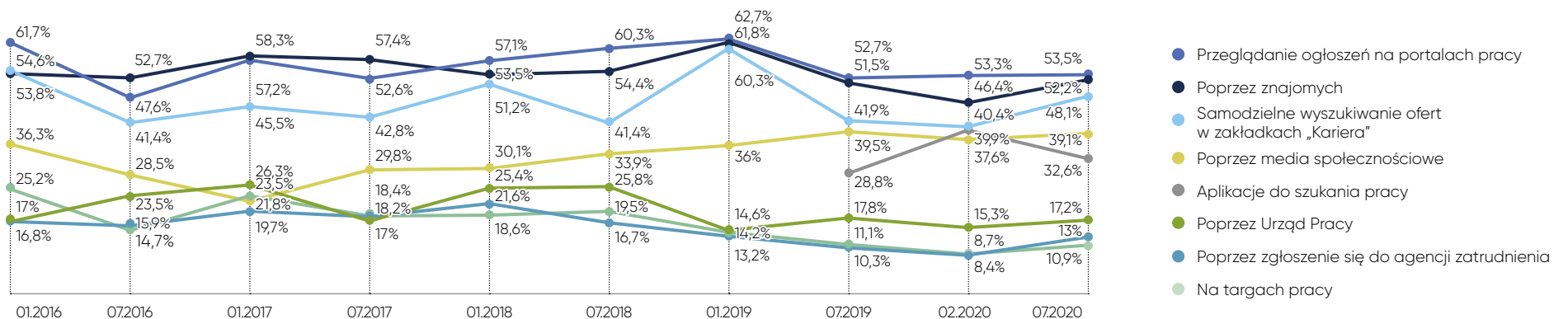
Sposoby szukania pracy

Najpopularniejsze sposoby szukania zatrudnienia znajdują się obecnie w przestrzeni internetowej. Większość osób, które obawiają się utraty pracy lub planują ją zmienić, zamierza szukać ofert na portalach pracy, stronach internetowych pracodawców oraz przez znajomych. Dobrym źródłem informacji są portale społecznościowe i aplikacje mobilne. W stosunku do lutego br. wzrósł odsetek osób szukających zatrudnienia przez znajomych, na portalach internetowych firm oraz przez zgłoszenie się do agencji pracy.

W jaki sposób zamierza Pan/Pani poszukiwać nowej pracy?

W jaki sposób zamierza Pan/Pani poszukiwać nowej pracy? Sposoby szukania nowej pracy na przestrzeni lat

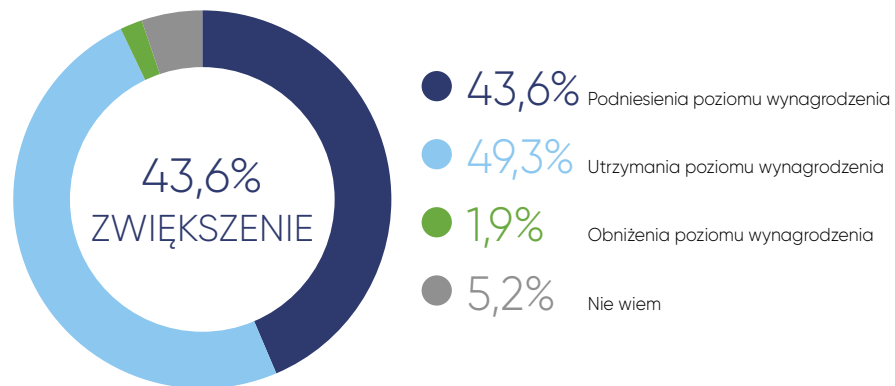

Zdaniem pracownika

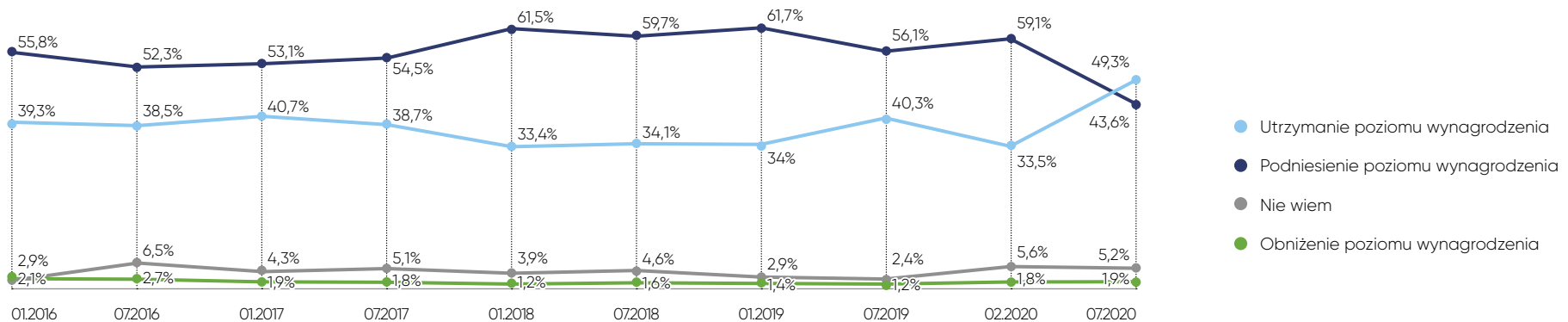
Oczekiwania płacowe

W lipcu br. odsetek osób spodziewających się podwyżki spadł o 15,5% w stosunku do lutego i wyniósł 43,6%. Po raz pierwszy od 2013 roku był niższy od odsetka osób oczekujących utrzymania wynagrodzenia. Jednocześnie o 15,8% zwiększyło się grono liczących na utrzymanie płac (49,3%), co jest najwyższym wzrostem na przestrzeni ostatnich lat. Liczba spodziewających się zmniejszenia dochodów oraz liczba niezdecydowanych pozostała na tym samym poziomie.

Czego oczekuje Pan/Pani w najbliższych miesiącach w odniesieniu do poziomu wynagrodzenia?

Czego oczekuje Pan/Pani w najbliższych miesiącach w kwestii poziomu wynagrodzenia? Oczekiwania płacowe na przestrzeni lat

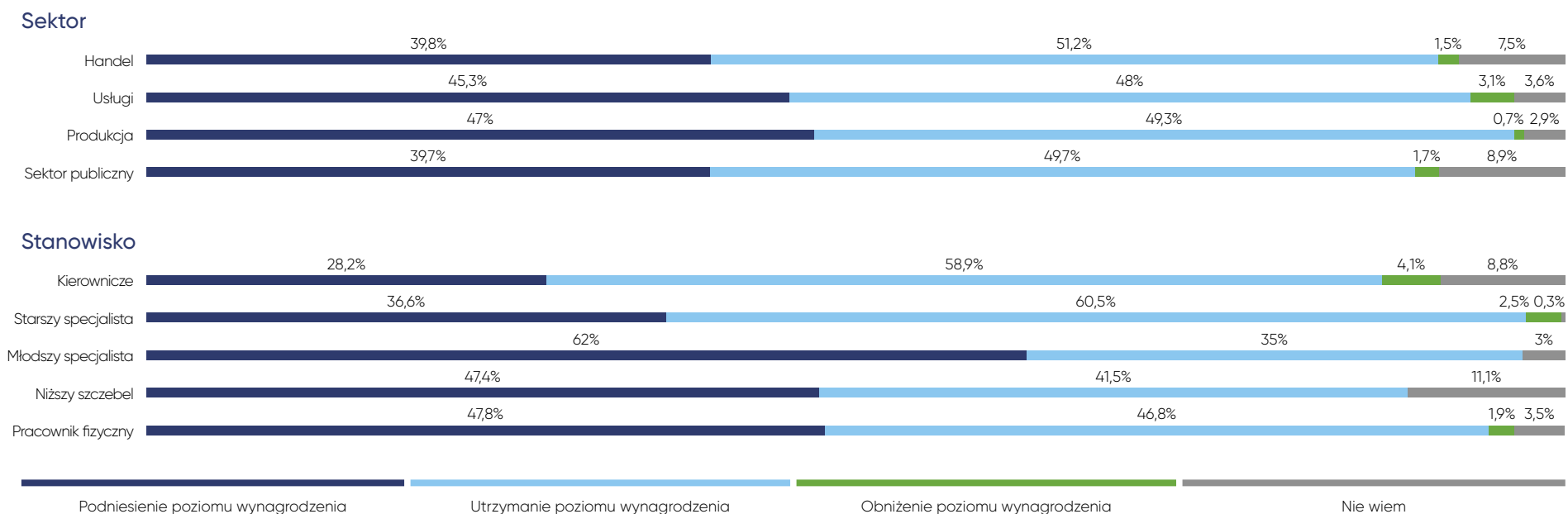

Zdaniem pracownika

Oczekiwania płacowe w zależności od branży i stanowiska

W badanych sektorach podniesienia wynagrodzenia spodziewają się znacznie częściej pracownicy produkcji i usług. W porównaniu z lutym br. roku spadły natomiast oczekiwania pracowników handlu i sektora publicznego. Także osoby na stanowiskach kierowniczych dużo rzadziej spodziewają się podniesienia uposażenia. Najczęściej liczy na to grupa młodszych specjalistów.

Czego oczekuje Pan/Pani w najbliższych miesiącach w odniesieniu do poziomu wynagrodzenia?

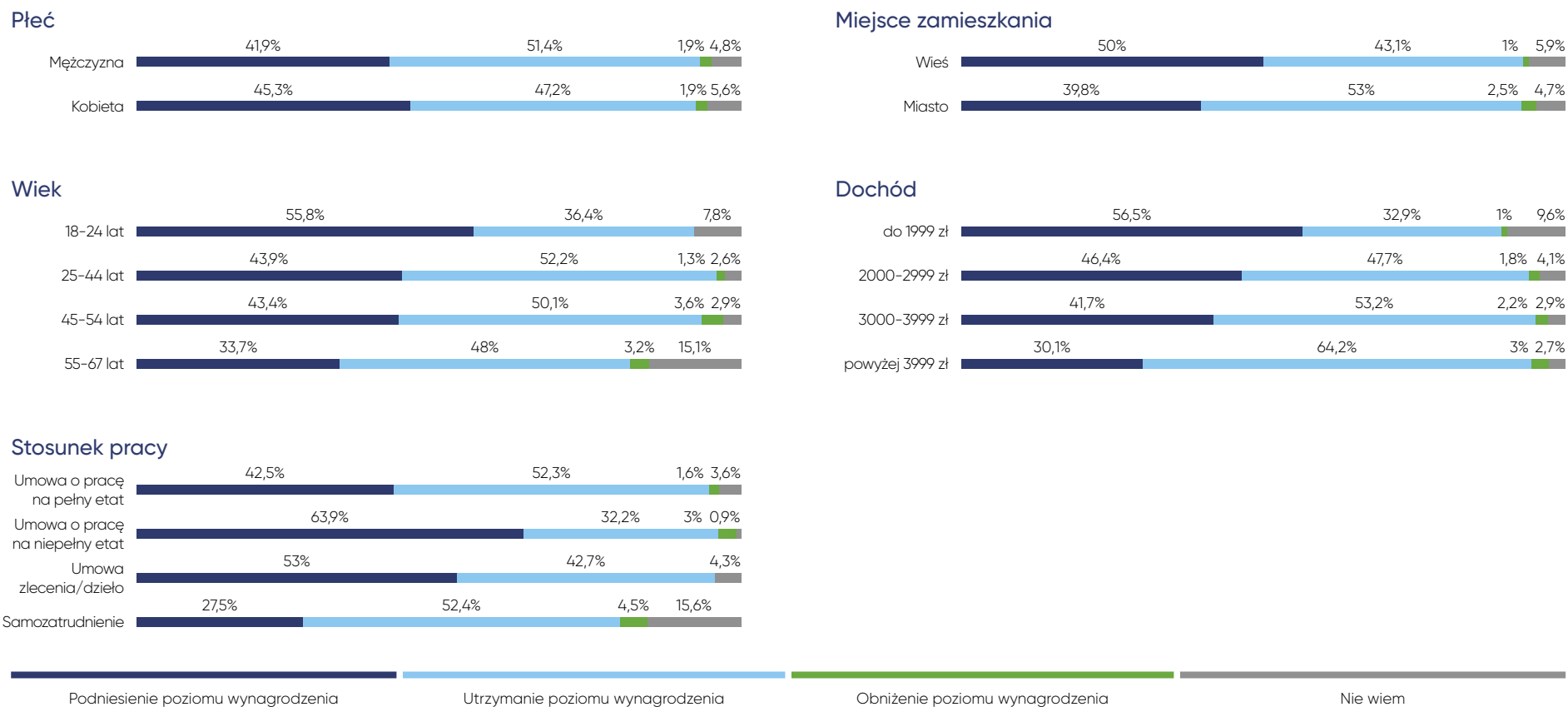

Zdaniem pracownika

Oczekiwania płacowe w zależności od cech demograficznych

Na podwyżkę wynagrodzenia liczą przede wszystkim pracownicy zarabiający najmniej. Częściej oczekują podniesienia wynagrodzenia także osoby pracujące na niepełny etat i umowę zlecenie. Najmniejszy odsetek osób oczekujących podwyżki stanowią samozatrudnieni i osoby zatrudnione na cały etat.

Czego oczekuje Pan/Pani w najbliższych miesiącach w odniesieniu do poziomu wynagrodzenia?

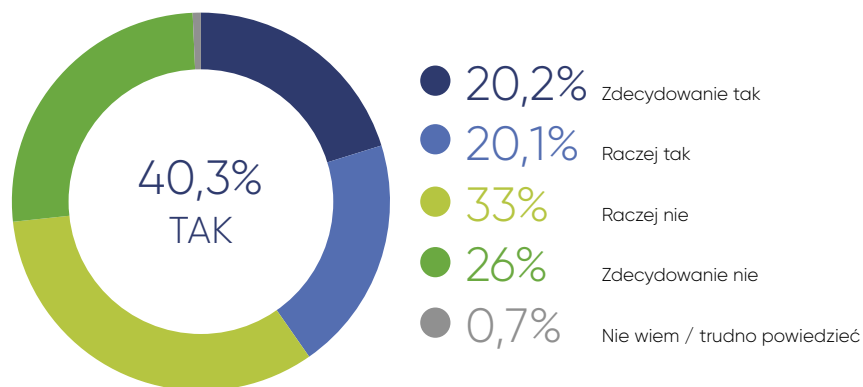

Zdaniem pracownika

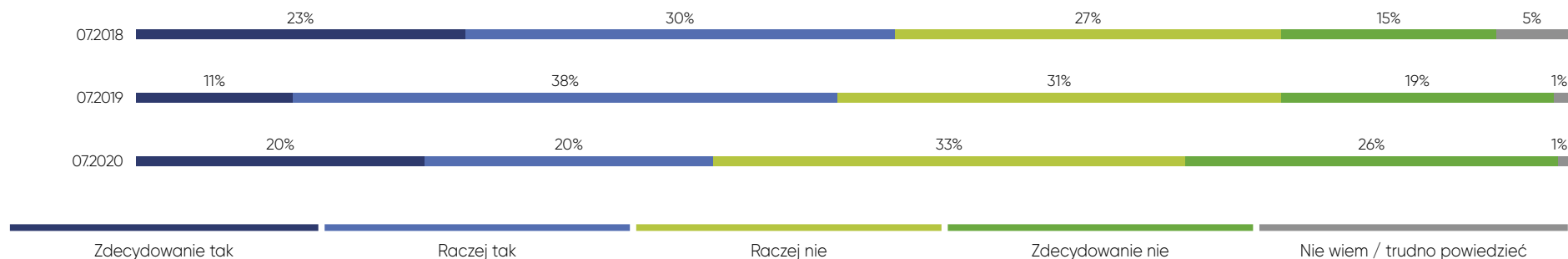
Skłonność do przekwalifikowania się

Obecnie 10,2% Polaków bierze pod uwagę zmianę wykonywanego zawodu. To ponad 40% obawiających się utraty pracy i/lub planujących jej zmianę. 59% badanych nie rozważa takiej możliwości. Odsetek zamierzających zmienić zawód (wśród obawiających się straty lub rozważających zmianę pracy) jest znacznie niższy niż dwa lata temu. W ubiegłym roku było mniej zdecydowanie wyrażających taką chęć, ale wszystkich rozważających przebranżowienie było także więcej.

Czy rozważa Pan/Pani zmianę wykonywanego zawodu?

Czy rozważa Pan/Pani zmianę wykonywanego zawodu? Rozważający zmianę na przestrzeni lat

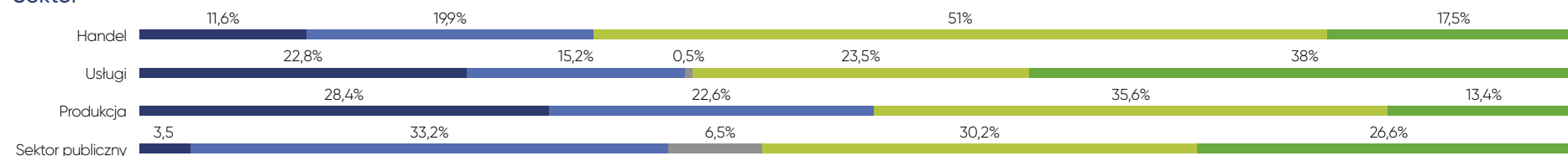
Zdaniem pracownika

Skłonność do przekwalifikowania się w zależności od branży i stanowiska

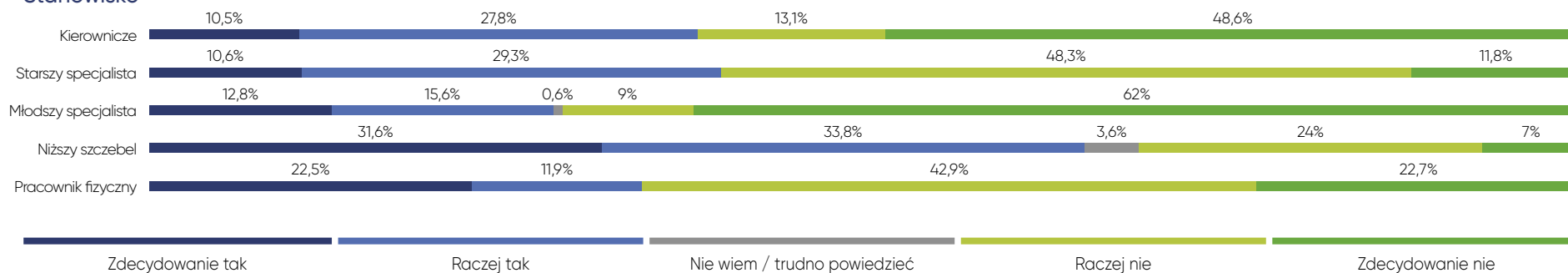
Pracownicy niższego szczebla zdecydowanie najczęściej wyrażają zamiar zmiany wykonywanego zawodu. W mniejszym stopniu planują to zatrudnieni na stanowiskach kierowniczych oraz specjaliści. Wśród zastanawiających się nad przekwalifikowaniem się dużą grupę stanowią pracownicy sektora produkcji i usług.

Czy rozważa Pan/Pani zmianę wykonywanego zawodu?

Sektor

Stanowisko

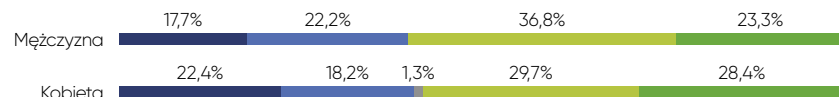
Zdaniem pracownika

Skłonność do przekwalifikowania się w zależności od cech demograficznych

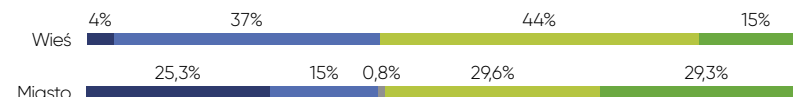
Chęć zmiany zawodu najczęściej deklarują osoby pracujące na umowę zlecenie oraz samozatrudnieni. Dużo rzadziej o przekwalifikowaniu się myślą zatrudnieni na umowę o pracę na niepełny etat oraz osoby starsze.

Czy rozważy Pan/Pani zmianę obecnie wykonywanego zawodu/profesji?

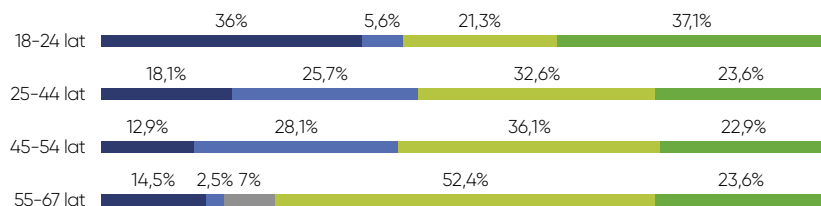
Płeć

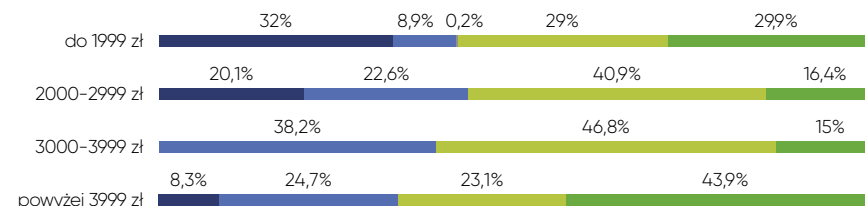
Miejsce zamieszkania

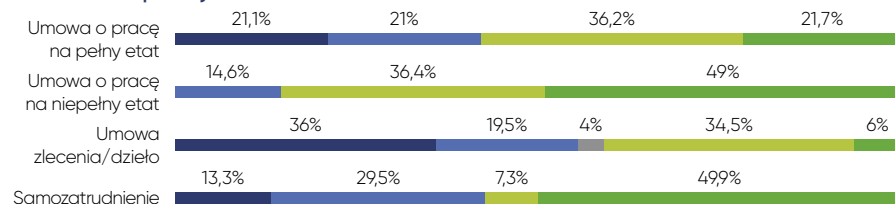
Wiek

Dochód

Stosunek pracy

Zdecydowanie tak

Raczej tak

Nie wiem / trudno powiedzieć

Raczej nie

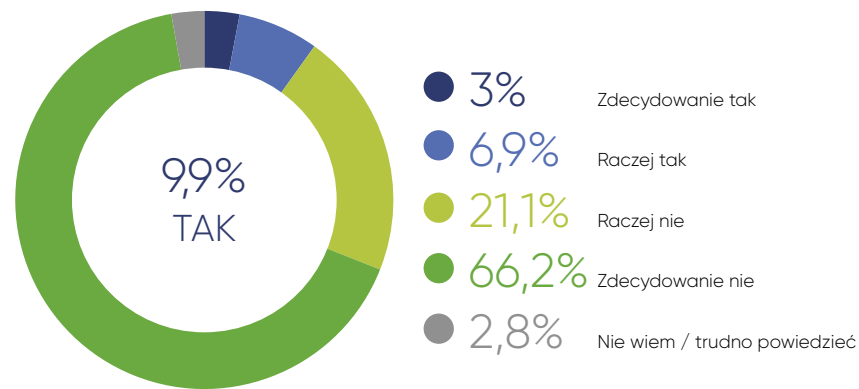
Zdecydowanie nie

Zdaniem pracownika

Plany dotyczące emigracji zarobkowej

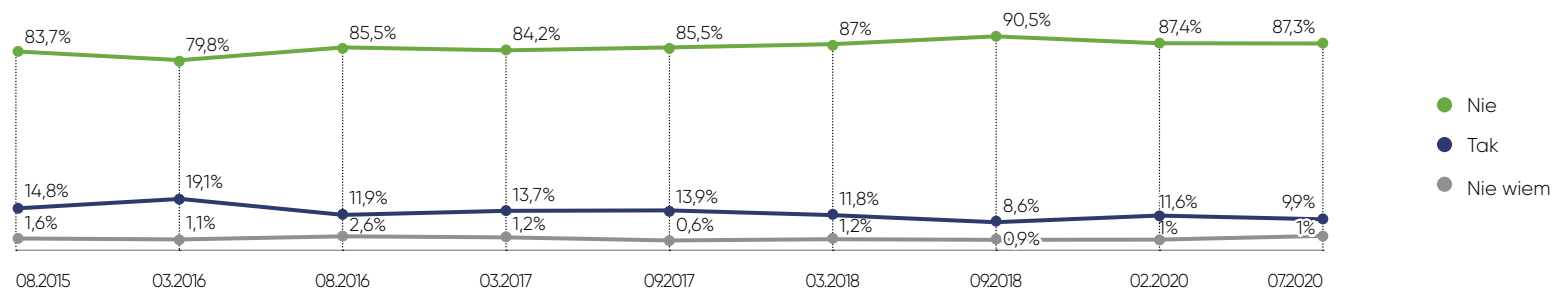
Prawie 10% badanych osób powyżej 18 roku życia, pracujących, bezrobotnych, uczących się, na urloпах macierzyńskich i wychowawczych rozważa wyemigrowanie w celach zarobkowych w ciągu najbliższego roku. Zdecydowanie rozważa taki wyjazd ponad 3% badanych. Nie ma natomiast takich planów 87%, co stanowi 91% pracujących. Jednocześnie znacząco wzrósł odsetek osób niezdecydowanych, zmalał tych, które stanowią nie zamierzają podejmować takich kroków.

Czy rozważa Pan/Pani emigrację za pracę w okresie 12 miesięcy?

Odsetek osób planujących emigrację zarobkową utrzymuje się na zbliżonym poziomie na przestrzeni ostatnich dwóch lat, jest natomiast niższy niż przed rokiem 2018. Istotnie wzrósł natomiast odsetek osób niezdecydowanych oraz zmalał tych, które stanowią nie zamierzają podejmować takich kroków.

Czy rozważa Pan/Pani emigrację za pracę w okresie 12 miesięcy? Plany emigracji zarobkowej na przestrzeni lat

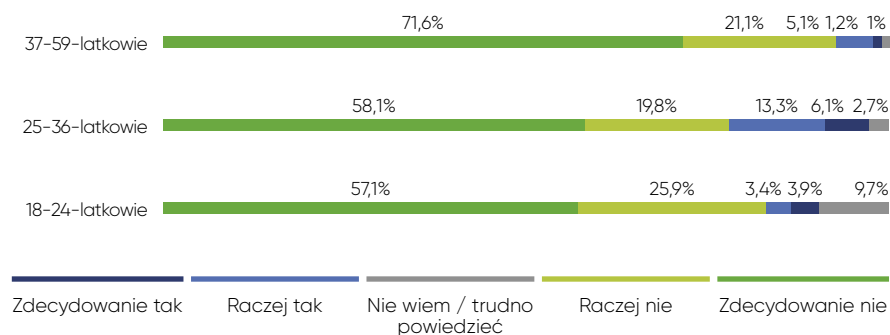

Zdaniem pracownika

Plany dotyczące emigracji zarobkowej

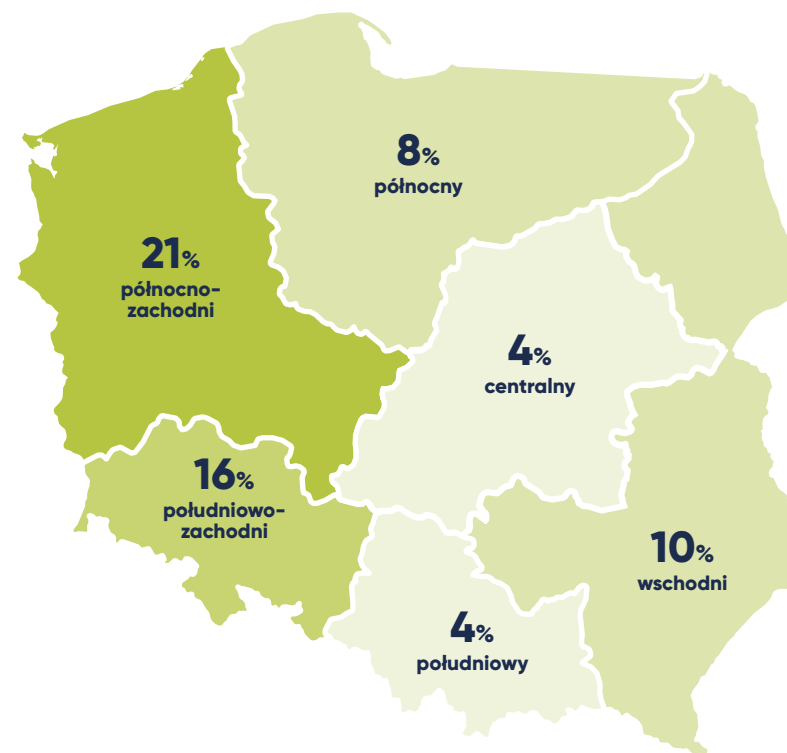
Rozważający emigrację zarobkową to częściej mężczyźni, osoby w wieku 25-44 lat, z wykształceniem średnim i zawodowym, rzadziej te z wykształceniem wyższym. Znacznie częściej to osoby bezrobotne. Najczęściej rozważa emigrację pokolenie Y. Pokolenie X zdecydowanie nie bierze takiej opcji pod uwagę, z kolei pokolenie Z jest najbardziej niepewne takich decyzji.

Czy rozważa Pan/Pani emigrację za pracą w okresie najbliższych 12 miesięcy? Podział ze względu na pokolenie

Chętniej wyjechaliby mieszkańcy regionu zachodniego – aż co piąty pytany. Mniej zainteresowani tą możliwością są mieszkańcy regionu południowo-zachodniego, wschodniego, centralnego i południowego. Z badania wynika, że wielkość miejscowości nie ma wpływu na decyzję dotyczącą emigracji zarobkowej.

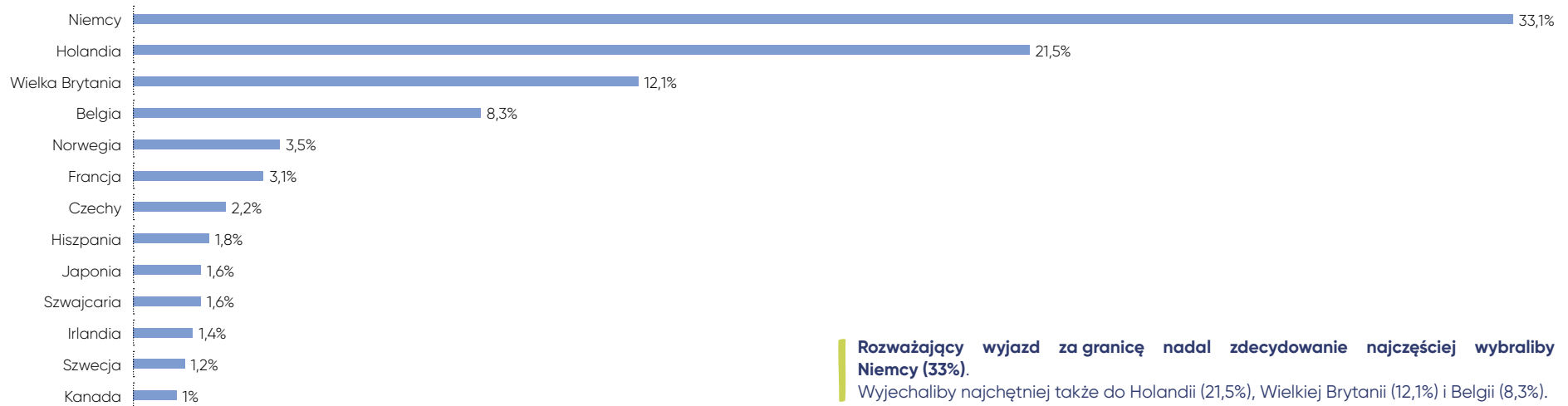
Rozważający emigrację w celach zarobkowych z uwzględnieniem regionów Polski

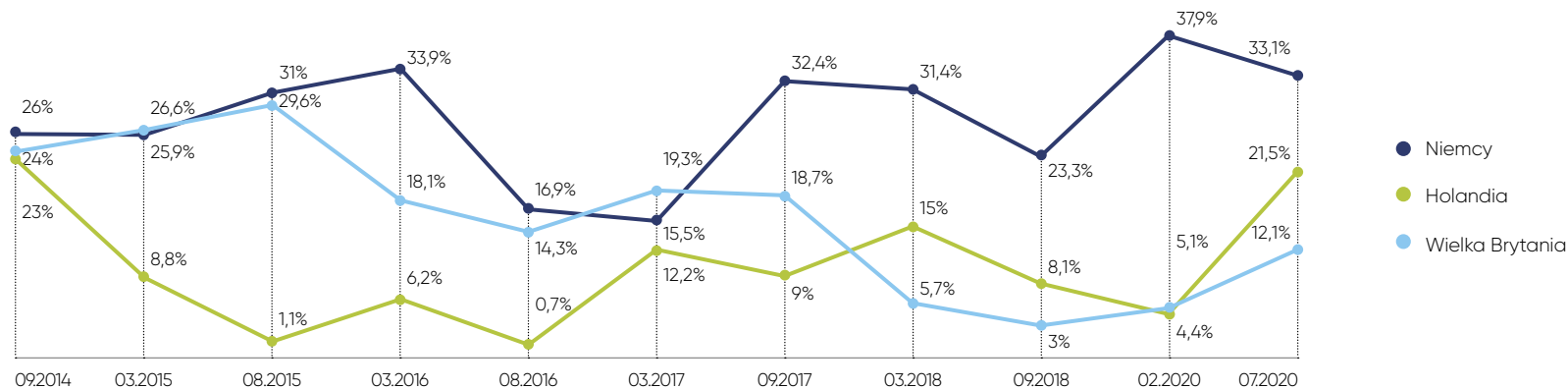
Zdaniem pracownika

Plany dotyczące emigracji zarobkowej – preferowane kraje docelowe

Do jakiego kraju rozważa Pan/Pani emigrację za pracą?

Do jakiego kraju rozważa Pan/Pani emigrację za pracą? Rozważający emigrację zarobkową na przestrzeni lat

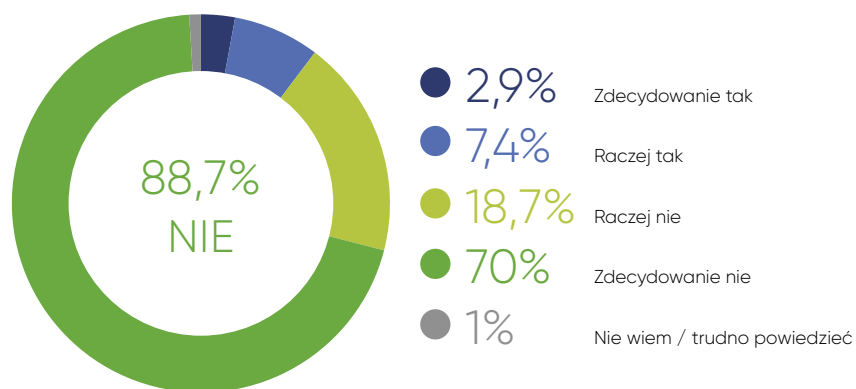

Zdaniem pracownika

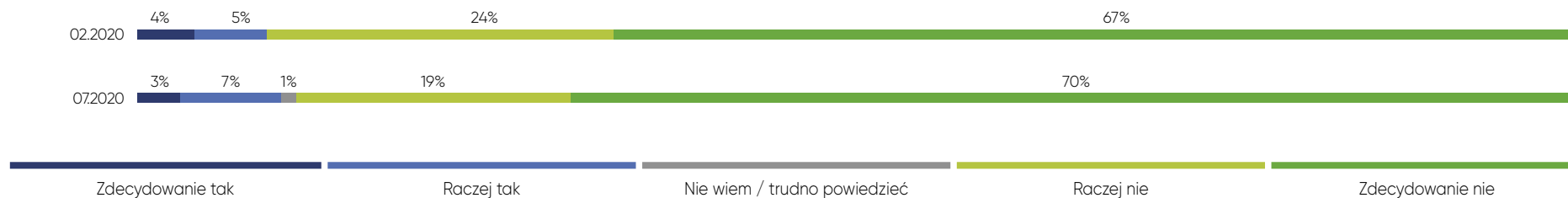
Obawy przed automatyzacją miejsc pracy

Ponad 10% pracujących Polaków obawia się automatyzacji własnego miejsca pracy, tzn. częściowego lub całkowitego zastąpienia pracy fizycznej i umysłowej wykonywanej ludzi przez pracę maszyn realizowaną bez ich udziału. Nie martwi się o to 88,7%. Odsetek zaniepokojonych i nieobawiających się automatyzacji zmienił się nieznacznie w porównaniu z początkiem roku. Zmalała natomiast grupa niezdecydowanych.

Czy obawia się Pan/Pani automatyzacji Pana/Pani miejsca pracy?

Obawy przed automatyzacją pracy – porównanie

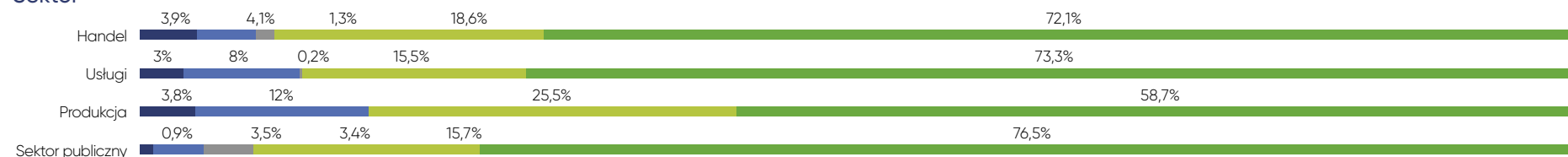
Zdaniem pracownika

Obawy przed automatyzacją miejsc pracy w zależności od branży i stanowiska

Młodzi specjaliści znacznie częściej obawiają się automatyzacji własnego miejsca pracy. Najrzadziej taki niepokój wyrażają osoby na stanowiskach kierowniczych oraz pracownicy sektora publicznego.

Czy obawia się Pan/Pani automatyzacji Pana/Pani miejsca pracy?

Sektor

Stanowisko

Zdaniem pracownika

Obawy przed automatyzacją miejsc pracy w zależności od cech demograficznych

Automatyzacji własnego miejsca pracy najbardziej obawiają się kobiety, osoby zatrudnione na niepełny etat oraz najmniej zarabiające. Mężczyźni oraz pracownicy mający dochody powyżej 4 tys. zł wyrażają takie obawy znacznie rzadziej. **Osoby, które neutralnie oceniają wpływ epidemii na warunki życia, dużo częściej uważają, że automatyzacja nie stanowi zagrożenia dla ich stanowiska pracy.**

Czy obawia się Pan/Pani automatyzacji Pana/Pani miejsca pracy?

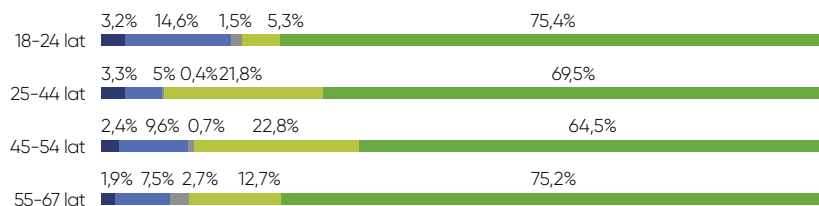
Płeć

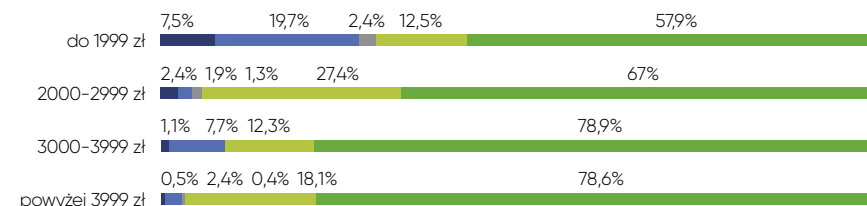
Miejsce zamieszkania

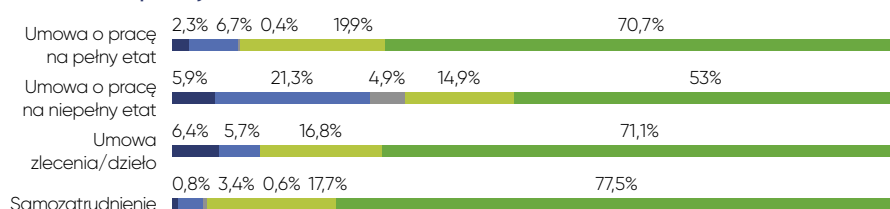
Wiek

Dochód

Stosunek pracy

Zdecydowanie tak

Raczej tak

Raczej nie

Zdecydowanie nie

Okiem eksperta

Sytuacja na rynku pracy zaczyna się stabilizować

Marlena Maląg

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

Epidemia COVID-19 i wprowadzone w jej wyniku ograniczenia w funkcjonowaniu gospodarki spowodowały szereg zmian w życiu społecznym, gospodarczym, ale także zawodowym. Na początku spory niepokój wyrażali pracodawcy, obawiający się braku możliwości prowadzenia działalności i konieczności przeprowadzania zwolnień, jak i pracownicy, obawiający się utraty pracy, a zatem dochodu. Na obecnym etapie zbyt wcześnie mówić jeszcze o stabilizacji sytuacji na rynku pracy, jednak poziom rejestrowanego bezrobocia wbrew wstępnym szacunkom nie wzrósł aż tak znacząco, a co więcej z miesiąca na miesiąc tempo wzrostu bezrobocia rejestrowanego istotnie słabnie. Bezrobocie rejestrowane w Polsce w czerwcu wynosiło 6,1%. Dla przypomnienia w styczniu i lutym br. kształtowało się na poziomie 5,5%.

Liczba ofert pracy, i to zarówno tych zgłaszanych do urzędów pracy, jak i pojawiających się na portalach internetowych, wskazuje na rosnące możliwości uzyskania zatrudnienia.

Kluczową rolę w łagodzeniu efektów niespodziewanego spowolnienia gospodarczego miała pomoc rządu w postaci pakietu wsparcia dla przedsiębiorców i pracowników. Na wsparcie polskiej gospodarki w ramach tarcz antykrzysowej i finansowej trafiło już prawie 130 mld zł. Powoli sytuacja stabilizuje się, co więcej okres urlopowy i zachęty do wypoczynku w kraju (bon turystyczny) sprzyjają ożywieniu sektora turystycznego, który znalazł się wśród branż najbardziej dotkniętych skutkami epidemii.

Rezultaty badania „Barometr Rynku Pracy” wskazują na optymizm Polaków w zakresie przyszłości na rynku pracy oraz potwierdzają skuteczność działań prowadzonych przez rząd, w tym również przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

Epidemia koronawirusa wymusiła zmianę naszych dotychczasowych przyzwyczajeń, również w kontekście pracy. Nowe okoliczności zmusiły pracodawców do zwiększenia poziomu bezpieczeństwa własnego i pracowników. Istotnym rozwiązaniem w tym zakresie okazała się praca zdalna, zaproponowana przez MRPIPS, jako jedna z form poprawy bezpieczeństwa pracowników. Z tego względu resort pracuje nad uregulowaniem tej instytucji na stałe w Kodeksie pracy.

Epidemia wywołana koronawirusem zmieniła rynek pracy nie tylko w Polsce, ale zakres tych zmian będzie zależał od wielu czynników. Przede wszystkim od tego, jak szybko wygaśnie epidemia i w jakim stanie będzie polska gospodarka po jej zakończeniu. Dotychczasowe działania rządu, a także resortu Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, skoncentrowane zostały na ochronie polskiej gospodarki i rynku pracy. Zastosowane mechanizmy tarczy antykrzysowej pozwoliły na ochronę ponad 5 mln miejsc pracy.

18 sierpnia 2020 r., Warszawa

Zaskakujący optymizm

dr hab. Monika Gładoch

Prof. Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, kierownik Katedry Prawa Pracy
Radca prawny, Kancelaria M. Gładoch

Ostatni Barometr Rynku Pracy dotyczy bardzo nietypowego okresu, związanego z lockdownem i walką z koronawirusem. Czasem, w którym sytuacja wielu przedsiębiorców wydawała się wręcz dramatyczna. Tym bardziej, że problemy gospodarcze miały charakter globalny, a Polska była jednym z krajów dotkniętych kryzysem. W tarczach pojawiły się rozwiązania pozwalające na pogorszenie warunków zatrudnienia, które były powszechnie wykorzystywane przez pracodawców. Mam tu na myśli przede wszystkim porozumienia dotyczące przestoju, ograniczenia wymiaru czasu pracy i zmiany warunków umowy o pracę (art. 15g i art. 15z ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2020 r., poz. 568 ze zm.). Spodziewałam się więc raczej nastrojów o wiele bardziej pesymistycznych. Tymczasem kilka wyników badania bardzo mnie zaskoczyło. Przede wszystkim nadzieja pracowników, że już w najbliższym czasie dostaną podwyżki (ponad 2/5 pracowników, aż 43,6%). Być może jest to odzew na zapowiedź rządu dotyczącą wzrostu płacy minimalnej. Co ciekawe, największe nadzieje na wzrost płacy mają najmłodszy pracownicy (w przedziale 18-24 lata), a zatem ci, którzy najbardziej obawiają się utraty pracy.

Mając na uwadze globalny kryzys gospodarczy i postępujący wzrost bezrobocia, uważam za równie optymistyczny wynik dotyczący obaw pracowników o utratę pracy. Prawie 16% pracujących Polaków liczy się z utratą zatrudnienia w ciągu najbliższych dwóch lat. Jest to wynik wprawdzie wzrostowy w porównaniu do lat ubiegłych, ale mimo wszystko dość dobry. Z badania wynika, że poczucie zagrożenia mają przede wszystkim młodzi pracownicy (w wieku 18-24 lata), wśród których obawa utraty pracy sięga prawie 26%. To najgorsza prognoza dla rynku pracy, ponieważ dotyczy osób będących u progu kariery zawodowej, co może istotnie wpłynąć na ich osobiste plany. Interesująca wśród respondentów jest także chęć zmiany zawodu, którą odczuwa ponad 40% obawiających się utraty pracy lub rozważających jej zmianę. To ważna informacja, ukazująca zmianę mentalności, a zarazem świadomość potrzeby otwarcia się na nowe wyzwania zawodowe.

O sytuacji na polskim rynku pracy nie najlepiej świadczy fakt, że prawie 10% badanych osób powyżej 18 roku życia, pracujących, bezrobotnych, uczących się, na urloпах macierzyńskich i wychowawczych rozważa wyemigrowanie za pracę w ciągu najbliższego roku. Wśród nich aż 3% „zdecydowanie” rozważa taki wyjazd. Emigracja zarobkowa jest odpowiedzią na ciągle zbyt niekorzystne warunki zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.

Perspektywy zatrudnienia w dobie epidemii

Karolina Makijewska

Ekonomistka, Biuro Polityki Gospodarczej, Krajowa Izba Gospodarcza

Od czasu publikacji poprzedniego „Barometru Rynku Pracy” zaszły nieoczekiwane zmiany na rynku tak polskim, jak i zagranicznym. W 2019 roku obserwowaliśmy w Polsce najniższe bezrobocie rejestrowane od czasu przemiany ustrojowej. Wydawać by się mogło, że w związku z zawirowaniami spowodowanymi epidemią, rynek pracy będzie w dołku, ponieważ wiele firm wstrzymało procesy rekrutacyjne, a nawet ograniczyło liczbę pracowników. I choć stopa bezrobocia faktycznie rośnie (w czerwcu była wyższa o 0,8 pkt proc. niż przed rokiem), z wyników najnowszego Barometru można wywnioskować, że polscy pracownicy nie obawiają się utraty zatrudnienia. Takie wyniki świadczą o wyważonym i niepodszytym paniką myśleniu o kryzysie.

W raporcie zwracają uwagę dane o zamiarze przebranżowienia się. Wynika z nich, że ponad 40% pracowników obawiających się utraty pracy lub rozważających jej zmianę planuje zmianę zawodu. Jest to pozytywny trend, zwłaszcza wśród najstarszych grup wiekowych, najmniej otwartych na mobilność zawodową.

Należy też zwrócić uwagę, że niemal 15% pracujących Polaków deklaruje zamiar zmiany miejsca pracy. I choć jest to najniższy odsetek od 2015 roku, to wciąż nie nosi znamion mocno pogłębiającego się kryzysu. Plan zmiany pracy jest najbardziej popularny wśród najmłodszych pracowników – tych samych, którzy jeszcze w 2019 roku mogli dyktować warunki zatrudnienia. Jest to naturalna kolej rzeczy. W obecnym miejscu pracy są jeszcze „tymi młodymi” z najniższą stawką. W kolejnej firmie będą już tymi z doświadczeniem i stażem pracy.

Według danych GUS, od ogłoszenia epidemii w Polsce ofert pracy powoli przybywa. Jednak jak wskazuje PFR, nie są to oferty tak atrakcyjne, jak w 2019 roku, kiedy to programy rozwojowe, szkolenia, systemy kafeteryjne i inne benefity były dla pracodawców szansą na zachęcenie specjalistów do podjęcia zatrudnienia.

Najbliższa przyszłość będzie zatem próbą tak dla pracowników, jak i firm. Wtedy okaże się, czy pracodawcy będą musieli uatrakcyjnić oferty zatrudnienia bądź zmniejszyć wymagania wobec nowych pracowników, a także czy pracownicy – zwłaszcza ci z pokolenia Z i Y – będą zmuszeni obniżyć swoje oczekiwania.

Mała stabilizacja czy cisza przed burzą?

dr hab. Łukasz Sienkiewicz

Prof. w Instytucie Kapitału Ludzkiego Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie.

Ekspert ds. rynku pracy w Europejskim Centrum Ekspertyz z zakresu prawa pracy, zatrudnienia i polityki rynku pracy, ekspert ds. prognozowania zapotrzebowania na umiejętności CEDEFOP. Prezes Zarządu, Instytut Analiz Rynku Pracy

Ostatnia edycja „Barometru Rynku Pracy” wskazuje na ostrożność badanych w ocenie ogólnej, a także własnej sytuacji na rynku pracy. Ta ostrożność stoi w sprzeczności z przekazami medialnymi podkreślającymi jednoznacznie negatywny wpływ pandemii na krajową i globalną skalę zatrudnienia. Interpretacja tej oceny wymaga więc nie tylko uwzględnienia bieżących i prognozowanych wskaźników (stopa bezrobocia, liczba wakatów) ilustrujących pogarszającą się sytuację. Należy również wziąć pod uwagę wpływ rozwiązań mających na celu wsparcie przedsiębiorstw (kolejne tarcze antykryzysowe), a także kondycję gospodarek, z którymi łączą nas najsilniejsze więzi ekonomiczne.

Wyniki badania wskazują na niepewność i oczekiwanie na dalszy rozwój sytuacji. Pomimo gwałtownych zmian na globalnym rynku respondenci odczuli dotychczas w umiarkowanym stopniu pogorszenie własnej sytuacji. Rośnie natomiast odsetek osób obawiających się utraty pracy w najbliższych dwóch latach. Przyczyny tych obaw w większym stopniu wydają się być w opinii badanych związane z okresowym pogorszeniem koniunktury gospodarczej niż z długofalowymi zmianami na rynku pracy. Zdecydowanie mniejszy odsetek pracujących (ok. 10%) lęka się bowiem utraty zatrudnienia w wyniku automatyzacji. Założenie to wydaje się nazbyt optymistyczne. Z perspektywy globalnej gospodarki należy odnotować rosnące tempo zmian technologicznych wpływających na treść pracy i sposoby jej wykonywania. Niewątpliwie zauważalnym trendem jest digitalizacja. Dzięki upowszechnieniu technologii cyfrowych i dostępności oprogramowania stanowi ona ułatwienie dla funkcjonowania przedsiębiorstw w sytuacji konieczności zachowania dystansu społecznego. Z drugiej jednak strony może prowadzić w dłuższym okresie czasu do nieprzewidywalnych w skutkach zmian, nie tylko formy wykonywania pracy (praca zdalna, online, telepraca), ale także w odniesieniu do jej treści. Niespotykana dotąd powszechność cyfryzacji pracy może przyspieszyć wykorzystanie dotychczasowych technologii (w tym uczenia się maszynowego, internetu rzeczy, algorytmizacji procesów, automatyzacji obsługi klienta) oraz rozwoju nowych technologii automatyzacji pracy.

W konsekwencji będzie to prowadzić do pojawiania się i popularyzacji nowych form pracy (np. praca przez platformy, dzielenie się pracownikami, itp.). Zmiany te mogą być obecnie niedostrzegalne dla wykonujących pracę, ale prowadzić mogą do trwałych przekształceń w pożądaną strukturze kwalifikacyjno-zawodowej (pojawianie się nowych zawodów, zmiany w treści pracy czy w zakresie kompetencji przyszłości). Jak pokazało badanie, ponad 40% respondentów obawiających się utraty pracy lub rozważających jej zmianę rozważa perspektywę przekwalifikowania się. Oznacza to, że rośnie świadomość nieuchronności i trwałości nadchodzących zmian. Niezależnie od tego należałoby nadal czujnie śledzić najnowsze trendy technologiczne. To one – a nie sama epidemia Covid-19 – wpłyną na przyszłość pracy wszystkich uczestników tego rynku.

Polacy zachowali ostrożny optymizm

dr hab. Jacek Męcina

Prof. Uniwersytetu Warszawskiego, szef Katedry Ustroju Pracy i Rynku Pracy. Doradca Zarządu Konfederacji Lewiatan

Polacy zachowali ostrożny optymizm, co w najbliższych miesiącach będzie pozytywnie wpływać na gospodarkę. Niestety pomiary pod koniec roku pewnie będą zdecydowanie gorsze.

Gdyby wyniki badania nastrojów Polaków miały kształtować sytuację gospodarczą, można byłoby przyjąć, że nie grozi nam kryzys, a tylko czasowe spowolnienie. Choć pracownicy zachowują dużą ostrożność w swoich planach zawodowych i raczej zamierzają przeczekać trudny okres, nie obawiają się utraty pracy, a co za tym idzie radykalnego pogorszenia sytuacji materialnej. Powściągliwiej myślą o perspektywach zawodowych, ale nie postrzegają przyszłości w czarnych barwach.

Te wyniki są bez wątpienia efektem stosunkowo krótkiego okresu mrożenia gospodarki, dużej interwencji związanej z ochroną miejsc pracy i zatrudnienia oraz dochodów Polaków. Optyzmu dostarczali też politycy, nie tylko podczas kampanii wyborczej. Biznes także zachował zimną krew i dzięki licznym działaniom oszczędnościowym i instrumentom tarczy antykryzysowej nie zdecydował się na znaczną redukcję zatrudnienia, a obecnie stara się wracać do normalnej działalności.

Wyniki badania wskazują, że Polacy oceniają dość pozytywnie swoje perspektywy zawodowe. Tylko niespełna 16% badanych obawia się utraty pracy w najbliższym czasie, nie boi się tego ponad 81%. Niepewność odczuwają w większym stopniu osoby ze słabą pozycją na rynku pracy (zatrudnieni w niepełnym wymiarze – 40%, młodzi do 24 roku życia – 26% i najniżej zarabiający – 24%) oraz respondenci z małym doświadczeniem (młodszy specjalista – 38%).

Nastroje Polaków są zdecydowanie bardziej optymistyczne niż podczas kryzysu ekonomicznego 2013–2014, w ostatnim kwartale 2013 roku utraty pracy obawiało się ponad ¼ badanych. Nadal najmniej martwią się o zatrudnienie pracownicy sektora publicznego, w sektorze prywatnym są to kierownicy (tylko ok. 6%), którzy tradycyjnie odczuwają większą stabilność. Utraty pracy najrzadziej boją się mieszkańcy regionu południowo-zachodniego, najczęściej – północnego i północno-zachodniego. Warto podkreślić, że to regiony uprzemysłowione, a skutki pandemii, zwłaszcza na Śląsku i Małopolsce, są bardziej odczuwalne.

Oslabienie koniunktury, mimo, że zgodnie z deklaracjami jeszcze słabo odczuwalne, skutkuje wyraźnym spadkiem zainteresowania zmianą pracy w ciągu najbliższych dwóch lat. Planuje to niespełna 15% Polaków, 82% nie wyraża takiej chęci. Częściej o zmianie myśli młodzież – 25% oraz osoby zatrudnione dorywczo, na podstawie umów cywilnoprawnych – 26%. Oznacza to, że Polacy dostrzegają pogorszenie koniunktury i pragmatycznie planują bezpiecznie przeczekać w firmie najtrudniejszy okres. Wpływa to na zdecydowane osłabienie dynamiki rynku pracy, a sytuacja ta będzie się pogłębiać w kolejnych miesiącach wraz ze wzrostem bezrobocia. Widoczne jest to w całym kraju, przy czym w regionie północnym poszukiwanie nowej pracy deklaruje ponad 26% badanych, a w regionie wschodnim niespełna 8%.

Zmianie uległy także plany związane z przekwalifikowaniem się – mobilność zawodową deklaruje około 40% obawiających się utraty pracy lub zamierzających ją zmienić i jest to niewielki spadek w stosunku do lat poprzednich – tylko o niespełna 10%. Oznacza to, że skłonność Polaków do mobilności zawodowej osłabła mimo kryzysu nieznacznie i cały czas 2/5 badanych jest gotowa zmienić zawód lub podwyższyć kwalifikacje. To optymistyczne informacje, gdyż wszystko wskazuje na to, że skutki pandemii wpłyną na strukturę gospodarki i zatrudnienia, wymuszając procesy dostosowawcze.

Od drugiej połowy 2019 roku popularność poszczególnych sposobów szukania pracy utrzymuje się na bardzo podobnym poziomie. W stosunku do poprzedniego pomiaru spadł wysoki wynik aplikacji do szukania pracy. Polacy nadal najchętniej szukają ofert przez znajomych, na portalach pracy, stronach internetowych pracodawców oraz poprzez media społecznościowe.

Jak pokazują badania, uruchomienie przez rząd tak wielu instrumentów pomocy pozytywnie wpłynęło na sytuację ekonomiczną gospodarstw domowych, spadek dochodów nie był radykalny. Większość pracujących Polaków (67%) nie doświadczyła zmian w sytuacji finansowej w miesiącu poprzedzającym badanie. Jednocześnie jeden na pięciu respondentów deklaruje, że domowy budżet jest mniejszy niż wcześniej. Pogorszenie odczuli w szczególności pracownicy zarabiający mniej niż 2000 zł (26% wskazań). Pracownicy przejawiają nieco więcej sceptycyzmu w prognozach sytuacji w Polsce na przestrzeni najbliższego kwartału – aż jeden na trzech uważa, że materialne warunki życia ulegną pogorszeniu. Obawy te są szczególnie widoczne wśród kierowników i starszych specjalistów (odpowiednio 55% i 52%), samozatrudnionych (54%), pracowników 55-67 lat (47%), zarabiających powyżej 4000 zł (47%) oraz mieszkańców miast (40%). Jednak znaczna jest grupa badanych, którzy w najbliższych miesiącach spodziewają się raczej poprawy sytuacji, co wiąże się z powrotem Polaków do pracy, ale i zakończeniem w wielu firmach okresów obniżania wynagrodzeń czy zawieszania niektórych składników wygradzenia.

Co interesujące, Polacy zdają się nie uwzględniać scenariusza radykalnego pogorszenia sytuacji gospodarczej, a co za tym idzie, sytuacji dochodowej gospodarstwa domowego. Ten optymizm przekłada się na zachowania konsumenckie. Co trzeci pracownik planuje w najbliższym czasie wydawać tylko nieco mniej niż dotychczas. Istotnie częściej oszczędzać będą osoby zarabiające poniżej 2000 zł (45%) oraz kobiety (40%). Ograniczenie konsumpcji relatywnie rzadko deklarują pracownicy zarabiający powyżej 4000 zł (21%), mężczyźni (23%) i etatowcy (25%).

To dobre informacje dla gospodarki, która w najbliższych miesiącach powinna słabiej odczuwać skutki kryzysu popytowego. Gdyby pandemia miała odpuścić, a sytuacja budżetowa, warunki działalności firm i ich otoczenia gospodarczego wracać do normalności, można byłoby przyjąć, że w perspektywie roku poradzimy sobie z tą sytuacją. Niestety za nastrojami konsumenckimi nie idą nastroje gospodarcze, a czynnik zdrowotny może dodatkowo utrudnić powrót do stabilizacji w tak krótkim czasie. Oznacza, że sytuacja na rynku pracy także ulegnie pogorszeniu w perspektywie kolejnych dwóch kwartałów tj. do marca 2021 roku.

W oczekiwaniu na jesienną koniunkturę

Andrzej Talarek

Prezes Zarządu, InterPhone Service

Zmiany na rynku pracy i związane z nim zachowania Polaków chciałbym ocenić przede wszystkim przez pryzmat moich własnych obserwacji i doświadczeń jako przedsiębiorcy. Interesujące jest zestawienie ich z wynikami ostatniej edycji „Barometru Rynku Pracy”.

Ogłoszeniu pandemii i wiążących się z nią ograniczeń towarzyszyła olbrzymia niepewność tego, co może się wydarzyć. Podjęliśmy wszystkie możliwe działania, by odnaleźć się w nowych warunkach. Nie skracaliśmy przy tym wymiaru czasu pracy, a wynagrodzenia pozostały na tym samym poziomie. Po krótkim okresie pracy zdalnej niewielkiej części zespołu, wszystko wróciło do poprzedniego stanu, pracujemy w pełnym składzie. Obecnie rozwijamy produkcję, znacząco wzrastają zamówienia na usługi logistyczne. Dzięki temu zwiększamy zatrudnienie. Sytuacja spółki jest stabilna także w dłuższej perspektywie. Pracownicy o tym wiedzą, nie niepokoją się o swoją zawodową przyszłość, a nawet oczekują podwyżki wynagrodzeń. Należy więc do tej grupy firm, na których epidemia i związane z nią zawirowania nie odbiły się negatywnie. Jednocześnie mamy świadomość zagrożenia, możliwości pogorszenia koniunktury i popytu, co może mieć wpływ na dalszą naszą działalność.

Zauważam też znacznie wyższą liczbę podań o zatrudnienie, najczęściej zgłaszają się osoby z niskimi kwalifikacjami. Sprawia to, że rekrutacja nowych pracowników, w tym na najmniej płatne stanowiska, nie jest już problemem. Wszystko wskazuje na to, że nie mamy już rynku pracownika, z jakim mieliśmy do czynienia jeszcze rok temu. Zmniejszyły się wysokie dotąd oczekiwania, co ma pozytywny wpływ na efektywność kosztową firm, które działają obecnie w trudnych i niepewnych warunkach.

Panuje przekonanie, ja też je podzielam, że dopiero jesienią będziemy mogli poznać rzeczywisty obraz rynku pracy. Tymczasem w skali województwa podkarpackiego bezrobocie wzrosło – jak wynika z danych GUS, w czerwcu br. osiągnęło 9%. W powiecie mieleckim było to 5,7%, bieszczadzkim – 12,6%, niżańskim – 16,5%.

Podkarpacie jest dość szczególnym obszarem na mapie gospodarczej Polski. Pomimo niskiego PKB i umiarkowanych wynagrodzeń, poziom życia jest wysoki. Wysoka jest też skłonność do oszczędzania i optymizm co do utrzymania dotychczasowego poziomu życia. Ludzie liczą tu na siebie bardziej niż w wielu innych regionach Polski.

Metodologia badania

XIV edycja Barometru Rynku Pracy została przeprowadzona przez Kantar Polska na zlecenie Work Service S.A.

Badanie zostało zrealizowane metodą wspomaganą komputerowo wywiadów telefonicznych w ramach badania syndykatowego Kartezjusz. Próbę 500 pracowników do większości pytań dobrano z ogólnopolskiej reprezentatywnej próby dorosłych Polaków (18+ lat). Próba bazowa odpowiadała strukturze populacji pod względem płci, wieku, wykształcenia oraz klasy wielkości i województwa miejsca zamieszkania dzięki losowo-kwotowemu doborowi badanych oraz ważeniu wyników. W pytaniach dotyczących emigracji zarobkowej próbę tę uzupełniono o bezrobotnych, na urlopach macierzyńskich i wychowawczych oraz uczących się – próba wraz z pracującymi 640. Dokładność wyników zależy od liczebności analizowanej grupy i odsetka odpowiedzi. Maksymalny błąd pomiaru dla całej próby pracujących Polaków N=500 to +/-4,47%, a próby potencjalnych pracowników N=640 +/- 3,94%. Badanie zostało przeprowadzone w dniach 25.06.2020-8.07.2020

Work Service S.A. to największa w Polsce firma branży HR zapewniająca innowacyjne rozwiązania w obszarze zasobów ludzkich. Specjalizuje się w doradztwie personalnym, restrukturyzacji w zakresie HR, rekrutacji i outsourcingu pracowniczym. Z jej usług skorzystało do tej pory ponad 3 tys. firm. Work Service jest pierwszą spółką z sektora usług personalnych notowaną na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie, akcje są też notowane na London Stock Exchange. Działa od 1999 roku.

OPRACOWANIE MERYTORYCZNE:

Dorota Zawadzka (Work Service)

REDAKCJA:

Dorota Zawadzka, Katarzyna Lewandowska (Work Service)

OPRACOWANIE GRAFICZNE:

Grzegorz Janiszewski (LABORATORIUM)

WIĘCEJ INFORMACJI:

Dorota Zawadzka

Manager ds. Komunikacji, Work Service

M: +48 692 186 083

E: dorota.zawadzka@workservice.pl

BAROMETR RYNKU PRACY XIV

© 2020 Work Service S.A., Wszystkie prawa zastrzeżone.

Cytowanie danych za: Raport Work Service – „Barometr Rynku Pracy XIV”